

Om stamningens orsaker och behandling

Per Alm. **Stamning. Om stamningens orsaker och behandling och om hur man själv kan arbeta med sin stamning.** 302 sidor. Stockholm: Natur och Kultur, 1995. Pris ca 305 kr. ISBN 91-27-04323-1.

Recensent: leg logoped Knut Lindell, talvårdsavdelningen, Ängelholms sjukhus.

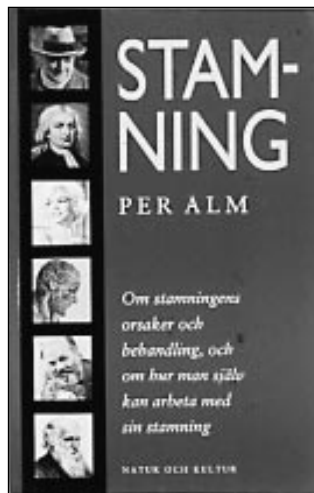
Så har det, efter 13 år, äntligen i Sverige på svenska utkommit en bok om stamning – detta gåtfulla talbeteende som fascinerat, gäckat och handikappat med sin mix av neurofysiologisk, ofta ärftlig, förutsättning och »felinläring» under barn- och ungdomsåren. Denna bok är så vitt mig bekant endast den andra i ämnet av svensk författare. I övrigt föreligger en handfull broschyrer, uppsatser och ett par översättningar av skrifter av utrikiska upphovsmän. Intressant nog finns det mycket få kvinnor som skriver i ämnet – har det att göra med att författarna ofta själva har stamningsbakgrund?

Verket är en vidareutveckling av ett material som från början varit avsett som underlag till studiecirkel i ämnet, ett projekt initierat av Sveriges Stamningsföreningars Riksförbund. Författaren, som själv stammar och alltså känner ämnet från insidan, har grundligt läst på i den samlade anglosaxiska litteraturen och presenterar många skilda teorier om stamning och en uppsjö terapinriktningar för vuxna stammande personer. Boken innehåller en faktadel och en glädjande stor behandlingsdel, som är indelad i en allmän översikt och en del för egen träning.

Subjektiv författare

Syftet med boken har varit att tjäna dels som information och inspiration till den som stammar dels som lärobok för terapeuter m fl. Eftersom den är formad utifrån ett något friare perspektiv än om en av landets professionella stamnings-terapeuter/forskare skulle ha skrivit i ämnet, har författaren också tillåtit sig att ta personlig ställning vad gäller såväl förklaringsmodeller som behandling. Han uttalar tydliga preferenser.

Detta blir naturligtvis inte alltid användningsfritt och är

väl kanske inte heller så tänkt. Alla läser vi ju undersökningsrapporter och tolkar forskningsdata så att det passar in i vår personliga uppfattning. Per Alm påpekar dessutom då och då att frågan är omdebatterad. Av titeln får man emellertid intrycket att det skulle röra sig om en handbok i ämnet, men så är ju inte helt fallet. Det hade kanske varit mindre pretentiöst att behålla originalbeteckningen »Om stamning» från studiehäftet.

Värdefull i terapin

Styrkan i boken ligger i behandlingskapiteln där vi dels får en utförlig exposé över gångbara både nutida och dåtida alternativ, dels får författarens terapiönskelista som omfattar mycket kärnarbete med själva talet. Per Alm klagör gång på gång att det är hårt och regelbundet, ja schemabundet, arbete som gäller för att av- och om-inlära responserna till det talflödesdeficit som hos en del vuxna utvecklats att omfatta en del onödiga inslag. Ibland är det ett »helt museum av gamla automatiserade flyktbeteenden», som författaren skriver.

Förtröstansfullt är det att veta att det går att påverka själva stamningen och alla eventuella undvikande-beteenden som kan följa med. Många både i Sverige och utomlands verkande stammande talterapeuter bär personlig vittnesbörd om detta.

Som underlag för diskussion i studiecirkel har boken redan stor betydelse. Avsnittet om eget arbete med stamningen kommer att handleda mycket väl för den som vill ge sig i

kast med att inruta sin vardag med tillämpningar i verkliga talsituationer. Boken kommer också att ge terapeuterna vind i seglen i arbetet med talteknik och talflyt. Med denna tyngdpunkt speglar boken för övrigt tidens melodi när det gäller avvägningen mellan symtom- och attitydinriktad behandling.

Som i så många andra medicinska sammanhang får vi i övrigt ivrigt fortsätta den förebyggande verksamheten, nämligen under förskole- och skolåldern. Där ser vi nu tydliga positiva resultat. Visst är ungdomar i dag mycket friare i skilda talsituationer till följd av tolerans och öppenhet inför talflödesproblematiken både i hem och skola! •

Bra lärobok om blod för anestesiologer

Carol Lake, Roger Moore, eds. **Blood: hemostasis, transfusion and alternatives in the perioperative period.** 554 sidor. New York: Raven Press, 1995. Pris \$ 148.50. ISBN 0-7817-0267-4.

Recensent: docent Magnus Hägerdal, anestesikliniken, Universitetssjukhuset, Lund.

Att ge blod är detsamma som att transplantera främmande vävnad till en människa. I begynnelsen var det också de immunologiska problemen som stod i förgrunden. Genom sofistikerade tester har vi lärt oss hantera några av dessa problem. Det finns emellertid fortfarande kontroversiella punkter, t ex huruvida blodtransfusioner ökar risken för postoperativa infektioner eller för metastasering vid cancerkirurgi.

Liten risk

Hos allmänheten finns en stor medvetenhet om att sjukdomar kan överföras genom blodtransfusion. Hepatit B och C har varit stora problem, som i likhet med HIV har kunnat minska genom att allt givarblod testas. Risken att smittas av en blodtransfusion med hepatit C eller HIV är mycket liten i Sverige. I USA räknar man emellertid med att 10–20 människor årligen kommer att

smittas med HIV (14 miljoner enheter transfunderas årligen). De risker som trots allt finns har gjort att många människor börjat fråga efter alternativ till autologa transfusioner. I detta sammanhang har även Jehovas vittnen varit pådrivande.

Unik i sitt slag

Under 1980-talet har en mängd forskningsprojekt initierats om hemodilution, konstgjorda syrgastransportörer, blodåtervinning, farmakologiska metoder för att minska den perioperativa blodförlusten, samt för att kartlägga riskerna med homolog transfusion. Den aktuella kunskapen på området sammanfattas mycket väl i den nya läroboken »Blood».

Boken är skriven av anestesiologer för anestesiologer. Den är unik i sitt slag och en utmärkt guide för alla som är involverade i vården av kirurgiska patienter. Större delen är kliniskt och praktiskt inriktad. Referenserna är i de flesta fallen uppdaterade till 1994.

De två första kapitlen som handlar om normal hemostas och utvecklingen av det hemotopoetiska systemet håller inte samma klass som boken i övrigt. Det väsentligaste i dessa kapitel finns emellertid med även i andra kapitel. Över huvudtaget är boken skickligt pedagogiskt upplagd, där varje enskilt kapitel bygger på det föregående. Den upprepning som finns känns inte betungande och i vissa fall kan den vara en fördel, eftersom de olika kapitlen har olika författare, var och en med sin speciella infallsvinkel. Komplikationer till blodtransfusioner blir t ex väl genomlyst från olika håll.

Centrala ämnen

De centrala ämnena hemodilution, autotransfusion och blodkomponentterapi behandlas uttömmande och förtjänstfullt i var sitt kapitel.

Peri- och postoperativ monitorering och utredning är väl belysta. Vilken klinisk information kan man få av alla de prover som finns tillgängliga? Boken ger god vägledning. Även mera ovanliga ämnen tas upp, såsom behandling och diagnostik av koagulationsrubbning hos nyfödda.

»Blood» rekommenderas främst till kliniskt verksam anestesiologer, men även till opererande kolleger och andra som är involverade i den peri- och postoperativa vården. Den bör finnas på våra klinik- och sjukhusbibliotek. •